

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ 41.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 29, 1888

ԹԻԻ 52.

ՔՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	Երես
Նստիլ Երեկոյան Դրան Բով.	409
Ա. Մեր Պաշտօնակից Եղբարս	409
Ի Պուրկարս	410
Խրատը Գլխու Յաւ Դարմանելու.	411
Թղթակցութիւնք	411
Աղբեր	412
Հանդէս Գողարկան.	413
Արժէք Դրամից	415

ԱՆԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար 1 1/2, վեց ամսեայն՝ 3/4 Մեծիտիյէ, կանխիկ, եւ ամիս 30 փարս: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է:

Խմբագրութեան վերաբերեալ համակներ պարտին ուղղուիլ ամ. Մր. Հ. Ս. Պարնըմ:

Բանձնորդագրութեան եւ քրատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ ամ. Մր. Ո. Ո. Բիթ, Ամերիկացի խան, Կ. Պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնարաց Ընկերութեան Կողմանէ,
 Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ
 Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, ՏՆՕՐԵՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

ՆՍՏԻԼ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԴՐԱՆ ԲՈՎ.

(Աղբերի Մեծիտիյէ)

Ութսունամեայ Բրիտանացի բարեկամ մը, որ երկար տարիներ անցուցած է իւր կողակցին հետ, սապէս կը դէ ինձ. «Մեր երկար կենաց երեկոյան դրան քով նստած ենք, ակնկալելով ընդ հուսոյ անցնիլ անկէ ներս, և մանեկ Աստուծոյ ժողովրդեան համար պատրաստուած բնակարանը»:

Երկար տարիներ սոյն ճերուկի ամուր ասպրած են երկրի վրայ իբրեւ «օտարներ և պանդուխտներ» շատ փոփոխութեանց ակնատես եղած են. թէ՛ արամեաւիթ և թէ՛ ուրախաւիթ բաշում տեսարաններու մէջէն անցած են. բազմաթիւ սիրելիներ որք ընկերացած էին նոյա՝ կենաց ճամբորդութեան մէկ մասին մէջ, իրենցմէ տուալ դացած են յաւիտենական աշխարհը: Այժմ մինչ կը նստին երեկոյան դրան քով, գրեթէ ամէն օր ակնկալելով անոր բացու մը, այլ և այլ խորհուրդներ կը գրաւեն նոյա միտքը, և բազմատեսակ զգացումներ կը յուզեն նոյա սիրտը: Երախտադէտ սիրտերով կը խորհին այն

բարերարութեան և ողորմութեան վրայ, որ իրենց հետը դացած են կենաց բոլոր օրերուն մէջ: Գոհութեամբ կ'ըսեն նոքա, «Տէրը մինչև աս անդամեղի օղնեց»:

Նոքա կը մտածեն Աստուծոյ բարի նախախնամութեան վրայ որ վիճակներ հանեց իրենց հաճելի անդերու մէջ, և որ տուաւ իրենց Բրիտանացի բարեպաշտ ծնողներ: Նոքա կ'օրհնաբանեն այն աստուծային շնորհքը որ շատ տարիներ առաջ զոյգուցած էր իրենց թէ՛ Բրիտանացի կարօտ էին և որ պատրաստած էր իրենց սիրտերը՝ ընդունելու զՆա իբրեւ իրենց փրկիչը, և արտասուելու աչքը կը խորհին իրենց զանցառութեան վրայ, և կը ցաւին որ իրենց երկար կենացը աւելի բեղմնաւոր չէ եղած օգտակար գործերով: Սակայն նոյա բոլոր վստահութիւնը Բրիտանացի վրայ է, և նոքա կը յուսան որ Նորոս անհուն ողորմութեամբ ընդ հուսոյ պիտի ըլլան հոն ուր Նա կը գտնուի, և պիտի տեսնեն Նորոս փառքը, և խոնարհ բաժին մը պիտի ունենան ի գովեստ փրկութեան առ Աստուած և առ Գառն մատուցուած այն անմահ փառաբանութեան մէջ:

ԱՌ ՄԵՐ ՊԱՇՏՈՆԱԿԻՑ ԵՂԲԱՐՍ

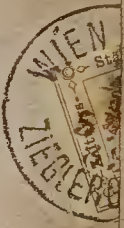
[Խմբագրական]

Ներկայ տարուան մեր այս վերջին խմբագրականաւ կը փափաքինք ընտանեւոր խօսակցիլ Բրիտանացի եկեղեցւոյն մէջ աշխատող մեր պաշտօնակից եղբարց հետ: Կը բազմայինք որ այս խօսակցութիւն լինէր իսկական խօսակցութիւն մը, որում ամէն ոք կարենար մասնակցիլ, վասն զի տարակոյս չունինք թէ մեծապէս պիտի օգտուէինք մեր եղբարց թելադրութիւններէն: Սակայն եւ այնպէս վստահ ենք թէ մեր ի ստորեւ յայտնած զաղափարները կը համապատասխանեն ամենուն զգացմանց:

1. Մեր գործը ունի մեծ պատասխանատուութիւն: Չենք ուզեր պատասխանատու համարուիլ մեր եկեղեցեաց յանցանաց համար, եւ այս անիրաւութեան դէմ բողոքեցինք մեր անցեալ շաբթուան խմբագրական մէջ: Սակայն առանց ասոր իսկ ունինք բաւական ծանր պատասխանատուութիւն մը: Ծանրակշիռ բան մ'է խօսիլ յանուն Աստուծոյ: Այս պատճառաւ է որ կարեւոր կը հա-

մարուի ամէն կրօնի կղերականաց պաշտօնը: Ինչպէս որ Բրիտանացի կը յարգէ իւր հոգեւոր պաշտօնեայն, նոյնպէս ալ կոապաշտը կը յարգէ իւր քուրմը իբրեւ Աստուածութեան ներկայացուցիչը: Եւ պատգամաբար Մենք չենք բազմար այն չափազանց խորին ակնածութեան որ կ'ընծայուէր եկեղեցականաց միջին դարուն մէջ, սակայն կը պահանջենք որ նկատուինք իբրեւ «Բրիտանացի զեսպանները»: Մենք Պօղոսի նման ներշնչեալ չենք, սակայն մեր պաշտօնը ճշդիւ կը համապատասխանէ զեսպանի մը պաշտօնին: Ենթադրենք թէ ո եւ է խնդրոյ մը առթիւ Գիւրման զեսպանը գործառնութիւններ ունի կատարել Բ. Դրան հետ: Պիկմարք Իշխան, որ արտօնացեալ է խօսելու յանուն Կայսեր, զեսպանին կը հաղորդէ գրաւոր հրահանգներ, եւ զեսպանը պարտի գործել այս հրահանգաց համաձայն: Նոյնպէս ալ Դաւիթ Պօղոս եւ Յովնանէս, որք ի Սուրբ Գիրս ներշնչեալ են խօսելու յանուն Բրիտանացի, հաղորդած են մեզ գրաւոր հրահանգներ, եւ մենք պարտինք չհեռանալ այս հրահանգներէն: Եւ վարդապետութիւններէն. սակայն մինչ զայն կը հռչակենք, կը խօսինք յանուն Բրիտանացի, եւ կ'ակնկալենք որ մեր քարոզած ճամբորդութիւնը ընդունուի իբրեւ Անկէ եկած: Երբ անձ մը զեսպան կը կարգուի, նա կը ներկայացունէ իւր վկայագրերը որք կը ըննուին, եւ յետ քննութեան, նա կ'ընդունուի իբրեւ իւր կոապաշտութեան ներկայացուցիչը: Նոյնպէս ալ ձեռնադրութիւնը կամ քարոզելու արտօնութիւնը գորս մենք ընդունած ենք, ապացոյց մ'ենք թէ եկեղեցիները կամ նոյա պաշտօնակցը ընտած են մեր վկայագրեր, եւ համոզուած ենք թէ Բրիտանացի ճամբորդ զեսպաններն ենք: Երբ Երեմիա կը սկսէր իւր մարդաբէութեանց մին ըսելով «Տէրը այնպէս կ'ըսէ», յանուն Աստուծոյ խօսելու կոչուած լինելու խորհուրդին վստահութիւնը դրեթէ բոլորովին կ'ընկճէր զՆա: Եսայի գոչեց. «Վայ ինձի, ահա կը կոտորուիմ. վասն զի ես պիտի չըթուեմ ունեցող մարդ մըն եմ»: Մենք որ գիտակցի ենք մեր մեղաւոր լինելուն, պիտի համարձակինք խօսելու յանուն Աստուծոյ, առանց խնդրելու որ Նորոս սեղանէն կրակի կայծ մը զայ եւ զպչի մեր չրթունքներուն:

Եւ մեր գործ ծանր պատասխանատուութիւն պահանջող գործ մ'է մասնաւորապէս այնու զի այն պատգամը զոր կը բերենք Աստուծոյ, կը վերաբերի մարդոց յաւիտենական փրկութեան: Գիտենք թէ մեղքը ահաւոր իրականութիւն մ'է, վասն զի զայն կը տեսնենք ամէն օր, եւ այն ժողովուրդները որոց կը քարոզենք, են մեղաւորներէ բաղ-

կացեալ ժողովուրդներ: Մեղաց նման կարեւոր իրականութիւն մը չկրնար չունենալ հետեւանքներ. եւ մեզ ըսուած է թէ «Բարկութիւն եւ սրտմտութիւն, նեղութիւն եւ տառապանք պիտի ըլլայ ամէն մարդու վրայ որ չար կը գործէ»: Մեղաց այս հետեւանքներէն ազատ լինելու միայն մէկ ճամբայ կայ, եւ մեզ պաշտօն յանձնուած է ճշդիւ եւ յստակ կերպով ծանուցանել այդ ճամբայն, որպէս զի մարդիկ չմոլորին: Փրկութեան ճամբայն ցուցնելու եղանակը մեծ ազդեցութիւն ունի ի մասին յօժարեցունելու գմարդիկ որ ընդունին զայն: Պօղոսի գործածած եղանակը չէր միայն քարոզել, այլ աղաչել «Իբր թէ Աստուած կը բարեխօսէր մեզմով»: Նա չէր շատանար հաւաքեալ ժողովուրդոց քարոզելով, այլ կը դիմէր անհատներու, ինչպէս ինք կ'ըսէ. «Ամէն մարդ կը խրատենք, եւ կը սորվեցնենք ամէն մարդ»: Նա չէր կարծեր թէ կատարած կը լինէր իւր պարտականութիւն մի անգամ խօսելով, այլ կը թախանձէր «գիշեր եւ ցորեկ արցունքով»: Եւ միթէ կա՞յ քարոզելու ուրիշ եղանակ անոնց համար որք Պօղոսի նման կը հաւատան թէ ամէն անապաշխար մարդ պիտի պատժուի «յաւիտեանական սատակումով» Տէրօջը երեսնէն:»

Քարոզիչը մեծ պատասխանատուութիւն մը ունի նաեւ ի մասին գործածելու իւր պաշտօնին պատկանող ազդեցութիւնը: Նա պարտի թէ ի գործունէութիւն մը իւր եկեղեցին եւ թէ՛ պատշաճ ուղղութիւնը տալ նորա ջանից. որչափ կարելի է պարտի հաշտարար կերպիւ կարգադրել անդամոց միջեւ ծագած վէճերը, եւ անձամբ գլուխ կանգնիլ ամէն բարի գործի: Փողոցներու լապտերները վառելու պաշտօն ունեցող անձին նման, քարոզիչը պարտի հոգ տանիլ վառելու ոչ միայն իւր բնակարանին ղիմացը գտնուող լապտերը, այլ պէտք է ուշադիր լինի որ եւ կեղեցւոյն բոլոր լապտերները վառ պահուին: Եթէ եղբօր մը լապտերին մէջ գտնուած շնորհաց իւղը սպառելու վրայ է, նա պարտի ջանալ իւղ լեցունել անոր մէջ: Եթէ ուրիշ եղբօր մը մէկ անվայել ունակութիւնը պատճառ կ'ըլլայ որ նորա լապտերին լոյսը աղօտանայ, քարոզիչը պարտի օգնել նմա հրաժարելու այս ունակութենէն, որպէս զի նորա օրինակը լինի յստակ ապակիի նման որոյ մէջէն նորա Քրիստոնէական վարքը կարենայ փայլիլ: Քարոզիչը իւր ազդեցութեամբ թերեւս անդգալաբար կը ձեւակերպէ նկարագիրն ապագայ քարոզիչներու, որք այժմ դեռ մանուկներ կամ երիտասարդներ են իւր ժողովրդեան մէջ: Նոցա ապագայ պաշտօնէութեան նկարագիրը եւ ոգին թերեւս կախում պիտի ունենայ նորա պաշտօնէութենէն: Քարոզչաց ազդեցութիւնն էր որ ի Բանապաշտութիւն մղեց Գերմանիոյ եկեղեցիներէն շատերը: Քարոզչաց ազդեցութիւնն էր որ հարկւր տարի յառաջ, ի Միադաւանութիւն մղեց յԱմերիկա նահանգի մը մէջ գտնուած խել մը եկեղեցիները: Եթէ քարոզիչը ամուր բռնէին ճշմարտութիւնը, եւ քարոզէին զայն հաւատարմաբար, պիտի կարենային պահել ժողովուրդը ճշմարտութեան մէջ:

2. Այսպիսի ծանր պատասխանատուութիւն ունեցող գործի մը մէջ միայն եռանդուն ջանքեր կրնան պատկուել յաջողութեամբ: Յուշուցէք, եթէ կրնաք, յաջողակ միակ քարոզիչ մը կամ բարեկարգիչ մը որ չէր եռանդուն անձ մը: Զշմարիտ է թէ միայն եռանդը բաւական չէ յարմարեցունելու զոր

քարոզչութեան պաշտօնին. քարոզիչը պարտի աստիճանաւ մը ունենալ մտաւոր կարողութիւն, բեմաստացութեան բնական ձիրք, եւ ուրիշ բարեմասնութիւններ, սակայն առանց եռանդի ասոնք ամէնը դոյզն օգտակարութիւն պիտի ունենան: Շոգեգործի մը կրնայ ունենալ ամբաւ ոյժ, սակայն պիտի չկարենայ չարժեք գործատան մը մեքենայները եթէ հաղորդակցութիւն մը չհաստատուի անոր եւ գործատան մեքենայից միջեւ: Նոյնպէս ալ գոլէճի ու աստուածաբանական ճեմարանի մէջ մեր ստացած բոլոր հմտութիւնը պիտի լինի անօգուտ, եթէ չենք հաստատեր հաղորդակցութիւն մը մեր եւ մարդոց սրտերուն միջեւ: Այդ հաղորդակցութիւնը ձեռք կը բերուի մեր եռանդով: Երբ մարդիկ կը տեսնեն թէ մեր սրտերը խորապէս ազդուած են մեր քարոզած ճշմարտութիւններէն, եւ թէ յօժար ենք ընել աւելն ինչ ընդունել տալու համար նոցա այս ճշմարտութիւններ, նոցա սրտերը պիտի չարժին: Փոյթ չէ որչափ հմտութեամբ եւ գեղեցկապէս խօսի ոք, եթէ նորա ունկնդիրը կը կարծեն թէ նա կը քարոզէ բարձր թոշակ մը ստանալու համար, կամ իւր պաշտօնին պատուոյն համար, նոքա մեծ արժէք պիտի չդնեն նորա խօսքերուն վրայ: Եւ այսու կը բացատրուին այն ամբաստանութիւնը որք յառաջ կը բերուին Քրիստոսի ծառայից դէմ, թէ Այս մարդիկ ձի կը հեծնեն, մինչ Քրիստոս հեծաւ իշու վրայ. այս մարդիկ կը հագնին ձոխ զգեստներ, մինչ Յովնան Մկրտիչ ունէր ուղտի մաղէ կոշտ վերարկու մը եւ կաշիէ գծաթի մը: Այսինքն, նոքա ըսել կ'ուզեն թէ այս մարդիկ կը վարեն հանդիստ եւ ձոխ կեանք մը, եւ չահու միջոց մը կ'ընեն իրենց պաշտօնը: Ամբաստանիչը զիտեն թէ այս ամբաստանութիւն, եթէ հաւատ ընծայուի այնմ, բաւական է կործանելու քարոզչաց ազդեցութիւնը: Ամէն մարդ բնականաբար կը խորհի թէ՛ եթէ քարոզիչ մը իրապէս կը հաւատայ որ իւր ընկեր արարածները կը գտնուին դժոխքի կրակին ենթարկուելու վտանգին մէջ, նա եռանդուն ջանքեր պիտի աշխատի փրկել զանոնք: Կատարեալ ջերմեռանդութիւն ամենէն նշանաւոր յատկանիշն է այն քարոզչաց որք յաջողակ եղած են հոգիներ չահելու մէջ: Այս կարգի քարոզիչներէն շատեր երբեք չեն ընդունած դաստիարակութիւն ու եւէ գոլէճի մէջ, սակայն Սուրբ Գրոց վրայ նոցա ունեցած անկեղծ եւ ջերմ հաւատքը մղած է զայնս փութաջանութեամբ ուսանիլ աստուածային Մատեանը, եւ որովհետեւ նոքա կը խօսին ի սրտէ, նոցա խօսքեր կը թափանցեն ունկնդրաց սրտին: Այժմ ոչ եւս նորութիւն մ'է Մր. Մուտիի համար խօսիլ հաղարաւոր ունկնդրաց, եւ սակայն նա կը քարոզէ նոյն կորովով, վասն զի ունի նոյն ջերմ բաղձանքը զմարդիկ փրկելու:

Ոչ ոք իրաւունք ունի մտնելու քարոզչութեան գործին մէջ, եթէ չէ յօժար գործելու ծանրապէս եւ յարատեւութեամբ: ԶԱստուած նախատած եւ մեր ընկեր արարածները անիրաւած կ'ըլլանք եթէ ջանանք իբրեւ քարոզիչ մեր վարած կենաց մէջ հանգրստաւէտ եւ հեշտալի ժամանակ անցունել: Մեր պաշտօնին պարտականութիւնները այնպիսի են որ չենք կրնար կատարել զայնս աշխատելով մեր զօրութեան միայն կիսովը: Անտարակոյս քարոզիչ մը կրնայ վատնել իւր ոյժերը զբաղելով ոչ-էական բաներով: Եւ սակայն նա պարտի ունենալ գործելու բազմ

ձանք մը որ պիտի ընէ զնա հնարաղէտ՝ աստիճանաւ մը: Եթէ մէկ դուռը գոցուած է, նա պարտի բանալ ուրիշ դուռ մը: Եթէ մարդիկ չեն դար եկեղեցի, նա պէտք է վնասոէ զանոնք փողոցներուն եւ նոցա տուներուն մէջ: Եթէ չկրնար զմարդիկ Աստուածոյ բերել քարոզութեամբ, թող ուրիշ կերպ մը գտնէ: Գիտենք թէ ինչ էր Պօղոսի կանոնը այս մասին. «Ամենուն հետ ամէն բան եղայ որ ըլլայ թէ մէկ քանիները ապրեցնեն մ»: Հոս կ'ուզենք յիշել մեր մէկ փորձառութիւնը, ոչ թէ ինքզինքնիւ իբրեւ տիպար ներկայացունելու համար, այլ բացատրելու համար զոր ինչ մենք կը համարինք Քրիստոնէին մի բնական զգացումը: Վերջին անգամ մեր յԱմերիկա գտնուած ժամանակ, մինչ կ'այցելէինք արեւմտեան հեռաւոր նահանգները, վեց ամսուան համար ստանձնեցինք փոքր եկեղեցւոյ մը հովուութիւնը: Ժողովուրդը յոյժ փոքր եւ ցրուած էր, եւ տեսնեք թէ օգտակար պիտի չըլլար ունենալ աւելի պաշտօններ քան կիրակնօրեայ երկու ժողովներ եւ մէկ երեկոյեան աղօթքի ժողով: Սակայն ժողովրդեան պատանիներէն եւ օրիորդներէն շատեր կը բաղձային ունենալ դպրոց մը, որոյ մեծ պէտք կար: Վասն որոյ առաջարկեցինք շարժում մէջ հինգ օր դաստուարութիւն ընել, եթէ ուրիշ դաստուար չգտնուէր. եւ մեր առաջարկ ուրախութեամբ ընդունուեցաւ: Եւ արդ երբ ակնարկ մը կը նետենք մեր այդ վեցամսեայ պաշտօնէութեան վրայ, այդ զիւղին մէջ մեր կատարած աշխատութեան ոչ մի մասը կը պատճառէ մեզ մեծագոյն հաճոյք, քան այն ժամերը զորս անցուցինք այն զիւղական դպրոցին մէջ, վասն զի կը հաւատանք թէ անդ ի գործ դրինք ազդեցութիւն մը ի նըպաստ բարեոյն:

Որովհետեւ ուղեցինք մեր այս յօգուածին տալ լոկ ընտանեկան խօսակցութեան մը հանգամանքը, կը յուսանք թէ յուսախար չըլինք զձեզ վերստին յիշեցունելով ձեզ հին եւ ընտանի ճշմարտութիւններ: Պաշտօնակից եղբարք, յիշենք թէ Քրիստոսի սպասաւորներն ենք, եւ գործենք այնպէս ինչպէս պիտի գործէինք, եթէ կարող լինէինք տեսնել այն աչքը որ միշտ կը հսկէ մեր վրայ: Քրիստոսի ատեանին առջեւ պիտի տանք մեր զեպանութեան հաշիւը, եւ մեր բարձրագոյն վարձքը ընդունած համարինք երբ նա ըսէ մեզ. «Ապրի՛ւ՛ բարի ու հաւատարիմ ծառայ»: Եւ արդ, մինչ կը կանգնինք նոր տարւոյ մը սեամին վրայ, վերստին նուիրենք մեր անձերը Քրիստոսի, եւ շնորհ խնդրենք Անկէ որպէս զի աւելի ջերմեռանդ եւ հաւատարիմ լինինք ապագային մէջ: Եթէ նոր տարւոյն սկիզբը, թուրքիաբնակ քարոզիչներ եւ եկեղեցականներ նոր կենդանութեամբ մը ոգեւորուին, այդ ոգեւորութիւն պիտի չսահմանափակուի անոնց մէջ, այլ պիտի փոխանցուի նոցա ժողովրդոց: Տայ Աստուած որ իւր այս ծառայներէն իւրաքանչիւրը լեցուի նոր եռանդով:

Ի ՊՈԼԿԱՐՍ

(ԹԵԳԷԼ ՊԵՐ)

Պոլկարիա դեռ պէտք ունի երկաթուղիներու եւ գործարաններու, համալսարանի մը, մի քանի բարձր վարժարաններու, եւ փողերանոցի մը: Ընտիր նաւահանդիսանք պէտք են ի վառնա եւ ի Պուրկաղ. եւ դեռ անբը նաւարկելի ընելու համար, պէտք է մաքրել զայնս եւ թուրքեր չինել անոնց եւ

դերաց վրայ: Սակայն հարցադրման Պահպանողականները, Ազատականները կամ Արմատականները, եւ պիտի տեսնեն թէ նոքա ամէնքը կատարելապէս համաձայն են ի մասին այս բարեփոխումը ստանալու եղանակին: Նոքա չեն առաջարկեր դիւցազնական օրէնքներ, այլ օտար Տէրութեանց վստահութիւնը դրուելու եւ օտար դրամագլուխ ի Պուլկարիա հրապուրելու համար կը յանձնարարեն անտեսագիտութիւն եւ արդարաւորով ու բարեկարգ կառավարութիւն մը: Անցեալ տարի երբ Պուլկարիա դրամի մեծ կարօտութիւն ունէր աւարտելու համար Սոֆիայէ ի Կ. պոլսի երկարող երկաթուղւոյ դիմը, մի քանի դրամատունք, յորս էր վիճանայի մեծագոյն դրամատուններէն մին, առաջարկներ ըրին փոխառութիւններ ընելու համար, սակայն պահանջուած տոկոսին սակը յոյժ բարձր էր, եւ Պուլկարիա կառավարութիւնը հայրենասիրաբար մերժեց այն: պիտի պայմաններ, որք կ'ենթադրէին թէ երկրին վարկը ապահով չէր: Լոկ բաղդալնդիւններէ կազմուած Նախարարութիւն մը յօժար պիտի լինէր ընդունելու դրամ՝ ինչ պայմաններ ալ որ առաջարկուէին, վստահ լինելով թէ Խորհրդարանին մէջ իրենց ունեցած մեծամասնութիւն պիտի վաւերացունէ փոխառութիւնը: Սակայն Պուլկարիա Նախարարք պարզապէս ըսին. «Պարտինք խնայել մեր հասոյթներէն մաս մը, եւ այնու վճարելու ենք մեր երկաթուղեաց համար հարկ եղած ծախքը» եւ այնպէս ըրին: Եւ չկայ Պուլկարիա մը որ իւր համոզումները մտերմաբար օտարազգի մը հաղորդած ժամանակ, դուրս չլինի կառավարութեան այս աշխարհավարութիւն:

Թեեւ կուսակցութիւնք չունին իրենց միջեւ կարեւոր խնդիրներ որոց վրայ վիճին, այսու հանգեւ, զգալիաբար, կուսակցական պայքարը ոչ նուազ սաստիկ է: Զուհեմալով կարծեաց մեծ տարբերութիւններ, նոքա կը կոռւին իրարու ձեռքէ կորդելու իշխանութիւնը: Պուլկարիա ունի ստուար թիւ մը դատարարական անձանց, որք կը խորշին հողագործական աշխատութեան, սակայն չեն կրնար իրենց ճաշակին համեմատ ապրուստ մը գտնել քաղաքացի մէջ: Դիւզացիներու կամ սպայներու որդիներ լինելով, նոքա զրկուած են օտար երկիրներ համալսարանական դատարարութիւն մը ըստանալու, եւ ի վերադարձին ի դուր կը ջանան դործ գտնել իրենց փաստաբան, բժիշկ կամ երկրաչափ: Այսպէս յուսալար լինելէ յետոյ, նոքա կը խնդրեն կառավարական պաշտօններ, եւ եթէ յայտն եւս անյաջող ելնեն, իրենց ծառայութիւնները կը մատուցանեն ընդդիմադիր կուսակցութեան վերաբերեալ մի դիւանագէտի, լինելով խմբադրապետ, հեղինակ տետրակաց, սրճարաններու մէջ մեծաբան, եւ ընտրութեանց մէջ դործակատար:

Թերեւս երբ օտար դրամագլուխ մուտ գտնէ ի Պուլկարիա, երկաթուղեաց եւ ճարտարագործական ձեռնարկներու ընդարձակումը տայ բաւական զբաղում այսպիսի մարդոց: Երբ ճանապարհորդութիւնը, ճարտարագործութիւնը, նաւաշինութիւնը եւ այլ տեսակ շինութիւնք բաղմանան, յայնժամ աւելի շատ գործ պիտի ելնէ փաստաբաններու եւ բժիշկներու համար, աւելի բազմաթիւ լրագրեր եւ գիրքեր պիտի հրատարակուին, եւ ուսուցիչք աւելի շատ գործ պիտի ունենան: Սակայն այժմ համալսարանական կրթութիւն ստացող ծոյլ եւ ա-

նօթի երիտասարդը ծանրակշիռ վտանգ մ'է երկրին համար: Նա կը ստիպէ կառավարութիւնը ստեղծել յաւելուածական պաշտօններ որպէս զի ինք կորենայ ապրուստ գտնել, եւ դիւանագիտութիւնը յաջո նորա ոչ այլ ինչ է բայց պաշտօնակ ընել այս ինչ անձը, եւ ի պաշտօն կոչել այն ինչ անձը, որպէս զի կառավարական պաշտօններ բաշխուին նոր նոր անհատներու: Վաթսուն տարիէ ի վեր իրաց այս նոյն վիճակը կը տիրէ Հարաւային Ամերիկայի Հանրապետութեանց մէջ: սակայն ի Պուլկարիա իրաց այս դժբաղդ կացութիւն հաւանականաբար պիտի չտեսէ առաւել քան վաթսուն չաբաթ: Եթէ անգամ մը Դանիէք սկսին տապալիլ անյաղ փաստաբանից եւ բժշկաց խոթանին առջեւ, ընդ հուսի իշխանութեան գլուխը պիտի անցնի Նախարարութիւն մը որ պիտի յայտարարէ թէ անկարելի է կառավարել երկիրը, եւ պիտի խնդրէ արտաքին աջակցութիւն: Եւ յայնժամ պիտի դայ վախճանը:

Ներկայ յոգեւածին մէջ դեռ բան մը չըսինք Գոյուրկեան Ֆէրտինանտ Իշխանին վրայ: Իշխանը մեծ աշխոյժ եւ կորով ցոյց տուաւ փութալով ի Պուլկարիա, ուր կոչուեցաւ յաջորդելու Աղեքսանդր Իշխանին: սակայն դեռ չէ պատահած բան մը որ ցուցունէ թէ արդեօք ժողովրդական է նա կամ թէ ունի մեծ ճշմարտամի մը առան իւր դիրքը պահելու կորովը: Տարակոյս չկայ թէ Իշխանին դիտաւորութիւնք յոյժ լաւ են: Ֆէրտինանտ Իշխան բարձրահասակ եւ նիհար երիտասարդ մ'է, կը սիրէ ուսանիլ թոնաբանութիւն, եւ հաւաքել թանկագին քարեր: Կատարեալ Գաղիացի մ'է, օրինակելի երիտասարդ մը, առատաձեռն եւ հիւրասէր, գուրաւր եւ աշխատասէր, իւր շարժմանց մէջ սակաւ ինչ ջղախն, յոյժ լաւ կը խօսի քաղաքական վերացեալ տեսութեանց վրայ: Իշխանը կրօնասէր է առանց մոլեռանդ լինելու, եւ խիղճ չընէր յորանջել կամ արմուկով խթել թիկնապահ մը, երբ եկեղեցական պաշտամունքը չափազանց կ'երկարի: Նա ազնուապետական է յոռից ցզըլուխ, նրբանկատ է երբ ուրիշ ազնուապետականաց հետ կը գտնուի, սակայն քաղցրութեամբ կը վարուի իրմէ ստորադասներու հետ եւ կը ջանայ յինքն յանկուցանել զանոնք: Եթէ Նախարարք կարծեաց տարբերութիւններ ունենան, նա հանդիստ չըլլար մինչեւ որ զանոնք չհաշտեցունէ: Ֆէրտինանտ Իշխանի պաշտօնը պիտի լինի թոյլ չտալ որ ի Պուլկարիա կուսակցական աշխարհավարութիւնը աղդին կործանման պատճառ լինին: Եթէ Իշխանը կարենայ միացեալ պահել երկրին գլխաւոր մարդիկը, եթէ Պահպանողականք, Ազատականք եւ Արմատականք նորա աղդեցութեան շնորհիւ կարենան շարունակել աշխատիլ միասնաբար եւ յարատեւութեամբ մեծ նպատակներու համար առ ոչինչ գրելով իրենց միջեւ գտնուած փոքր տարբերութիւնները, յայնժամ Պուլկարիոյ ապագայն ըստ բաւականին ապահով պիտի լինի, եւ Ֆէրտինանտ Իշխան անձնականապէս պիտի կրնայ հասնիլ իրեն համար ցարդ գուշակուածէն շատ աւելի բարձր դիրքի մը:

ԽՐԱՏՔ ԳԼԽՈՒ ՅԱԻ ԴԱՐՄԱՆԵԼՈՒ
(Եւրոպայի Բաժնէն)

Վարժապետ մը որ երկար ժամանակէ հետէ կը տանջուի գլխու ցաւով, եւ որ թէպէտ բժշկաց դիմած եւ դարմաններ գործածած է

միայն առ ժամանակեայ օգուտ տեսած է, մեղի խորհուրդ կը հարցնէ թէ ինչ ուտելու է եւ ինչպէս ապրելու է: Ախորժակը լաւ է եւ ուրիշ նկատմամբ ատող է նա ըստ երեւութին: Կրնանք ըսել թէ գլխու ցաւ յառաջ կու գայ շատ պատճառներու մէկէն, եւ կամ շատ պատճառներ միանգամայն: Այսինչ մարդուն գլխու ցաւին դարմանը ուրիշ մարդու մը գլխու ցաւին կրնայ վնասակար ըլլալ: Եւ գլխու ցաւ մը չկրնար բուժուիլ առանց անոր պատճառը վերցունելու: Նաեւ առանց փոքր ի շատէ ծանօթութիւն ունենալու ախտացելոյն ուսուկութեանց, մարմնոյ խառնուածոյն, ֆիզիքական միտմանց եւ ընդհանուր պարագայից, անկարելի է կերակրոյ եւ ըմպելեաց անօրինութիւն ընել որ յարմար ըլլայ այսինչ անձին գլխու ցաւին: Բայց որ եւ իցէ մտացի անձ որ կը դիտէ ինքը, եւ ունի զօրաւոր կամք, հաւանական է թէ կարող ըլլայ դարմանել զինք այնպէս յաջողութեամբ ինչպէս հասարակ բժիշկ մը կրնայ դարմանել ինքզինք: Մենք ուղղակի մեր վերոյիշեալ թղթակցին պիտի ուղղենք մեր խօսքը, բայց ինչ խրատ որ կու տանք, այլոց եւս օգտակար կրնայ ըլլալ պարտաւարաշատ եղանակաւորութիւններով:

1. Դուք լաւ դիտէք որ բացօթեայ ուժգին մարմնամարդը էական է քաջաոգով լինելու՝ ամէն անձանց համար, եւ մասնաւորապէս անհասկաց որոց աշխատութիւնն է մտաւորական, եւ որք մասնաւորապէս դպրոցի մէջ պարիակեալ են: Դուք պէտք ունիք առ սակաւ օրն երկու ժամ այսպէս մարմնամարդ ընելու: Թերեւս փոփոխակի քիչ մը ձի հեծած վաղցունել եւ քիչ մը արագ քալել օգտակար ըլլայ այս մասին:

2. Գիտէք նաեւ թէ գէթ ուր ժամ անընդհատ քունը աւելի եւս էական է, քուն լաւ հովանաւորող եւ ապականեալ օդէ դերծ սենեկի մէջ:

3. Թերեւս չէք գիտեր բայց ճշմարիտ է թէ դժուարամարդութիւնը ընդհանրապէս յառաջ կու գայ մասնաւոր չափէն շատ կամ չափէն քիչ ուտելէն: քան թէ կերուած ուտեստին տեսակներէն: Եթէ հնար է, հաստատէ կապակցութիւն մը կերած ուտեստի քանակութեան եւ կազմութեանդ անհոն գտնութեան մէջտեղ: Անցելոյն մէջ ընդունածէդ պակսեցուր կերակրոյդ չափը, եւ դիտէ, նշանակէ թէ գլխու ցաւը կը պակսի՝ ատով: Եթէ կը պակսի, դառն եւ դարմանման ուղիղ կերպը: Եթէ չեւ տեսներ տարբերութիւն մը, կերակուրդ կեր աւելի յաճախ եւ աւելի առատ:

4. Որովայնի պնդութիւնը կը լցունէ արեւը թոյնով որ կը ներգործէ ուղեղին վրայ: Եթէ կարելի է, այս թող դարմանուի կերակրոյդ միջոցաւ: Հրաժարէ ճերմակ հացէ, եւ գործածէ բոլորովին ցորեն ալիւրէ չինուած հաց, կամ վարսակի ալիւրէ կամ ցորենի խոշոր ալիւրէ խիւս: ասոնց հետ գործածէ նաեւ առատ պտուղ:

5. Դիտէ թէ կա՞ն մասնաւոր ուտեստներ որ ուղղակի անյարմար են կազմութեանդ, թէ՛ ինքնին, թէ՛ եփուելու կերպովը, թէ՛ ուտուելու քանակութեամբը, եւ ըստ այնմ կառավարէ դուն զքեզ:

Փորձէ այս թելադրեալ կանոնները երեք ամիս, եւ տրճանագրէ արդիւնքը:

ԹԵԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

Հետագայն է գաւառի մը խառն ժողովոյ կողմէ առ քարոզիչ ոք գրուած նամակ մը

դոր ակնարկեցինք մեր անցեալ չարթուման խմբագրականին մէջ:

Սիրելի եղբայր:

Անցեալ օրեր խօսք անցաւ «Գործակից Ժողովոյն» մէջ, — ի Աւետ. Ժողովրդեան վիճակին վրայ: Ըստեցաւ թէ այդ տեղ դպրոց չկայ ամենեւին եւ բաւական ատենէ ի վեր ալ եղած չէ: Կենդանի Ժողովրդեան մը համար անտանելի է որ դաւակոնք տը գիտութեան մէջ մեծնան, մինչ իրենք կը համարին թէ Աւետարանի լոյսն ունին: Ոչ այդ Ժողովրդեան գրամական վիճակն, եւ ոչ Պորտի գանձը կը ներէ յատուկ վարժապետ մը դնել այդ տեղ, մանաւանդ որ դեռ չգիտցուի թէ քանի՜ հատ աշակերտ կրնայ գուժաւոր լինել: Աւետ. դպրոցի մը մէջ: Ուստի յարմար տեսնուած է որ դուն դպրոց մը բանաս շարժել գտնէ հինգ օր, (թերեւ Շաբաթ օրը բացառելով Կիրակնօրեայ պաշտամանց պատրաստութեան համար ի մասնաւորի) եւ աշակերտաց դաս տաս: Չկարծուիր թէ դործը անշափ չափ է որ ժամանակ չունենաս դպրոցի տալու, ընդհանրապէս պէտք է որ քեզի հաճոյք պատճառէ պարագայ ժամանակիդ օգտակար եւ հրահանգէ զբաղմամբ մը լեցուելով: Քանի մը տեղեր ուր քարոզչաց դործ անշափ չափ չէ, այս ընթացքը ընտելած է, ու կը յուսանք թէ օգտակար կը լինի: Եթէ աշակերտք անշափ մը չափուն որ քու ժամանակը բաւական չըլլայ ամենուն նայելու, այն ատեն ուրիշ վարժապետի մը պէտքը յայտնի պիտի երեւի: Բայց առ այժմ ամենայն զիւրութեամբ կրնաս ընել այդ դործ եւս, քանի որ Կիրակի օրերը մէկ պաշտամունք եւ մէկ դաս ունիք ու թերեւս հասարակ օրերը երբեք Ժողով չունիք, եւ եթէ հատ մը ըլլայ իսկ, բան մը չէ: Բաց ի սոցանէ անպէս կը համարուի թէ յատուկ վարժապետ եղած տեղերն ալ պէտք է որ քարոզչի կամ երէցը օրը մէկ երկու եւ ըստ պարագայից աւելի դասեր տայ դպրոցին մէջ, մանաւանդ չափ օգտակար կ'ըլլայ որ եկեղեցականը տայ կրօնական դասերը աւելի ազդեցիկ եւ մնայուն ընելու համար: զայն աշակերտաց մտաց վրայ: Ասանկով եւ կեղեցականը կ'ունենայ հաճոյական զբաղմունք եւ քարոզի նիւթոց աղբիւր մըն ալ շարունակ իւր աշաց առջեւը բացուած: Յուսալից ենք թէ այս կերպով աշխատութիւնը աւելի արդիւնաւոր կ'ըլլան:

Այս ամբողջ ձմեռը յիշեալ կերպով աշխատելու փորձը կ'ընես, մինչեւ գարունը գայ, եւ այն ատեն տեսնենք թէ Աստուած ինչ կերպ կը ցուցնէ մեզ:

Մնամ ձերը
Ի Դիմաց Գործակից Ժողովոյ
* * *

Թղթակից մը Աւետ. Ժողովին մէջ հրատարակուելու համար իւր զրկած մը նամակին մէջ խտրել կը քննադատէ Պատ. Թաշեանի «Գիշու Գրէց» խորագրով յօդուածը, որ երեցաւ մեր Թերթին 49րդ թիւին մէջ: Մեր կարծիքն այն է թէ նամակագիրը սխալ ըմբռնած է Պատ. Թաշեանի յօդուածին իմաստը, ոսկայն անօգուտ չենք համարիր հրատարակել նորա նամակին վերջին մասը:

Դադարաւարակից եմ մասամբ Պատ. Թաշեանին ի մասին այսօրինակ գաղափարաց եւ գրութեան մի դու կանուխ լինելուն, զի մեր Լուսաւորչական ազգայինք դեռ եկեղեցական բարեկարգութեան դիրքէն չափ հեռի են. դեռ չափ քիչ խաւերու մէջ մուտ գտած կը տեսնենք այս լուսաւորեալ դադարաւարներ: Երանի թէ մեր կարծիքը սըլալ լինէր այս մասին, եւ մեր ազգ. եկեղեց.

յակած Դոմէան առաւել հակամէտ եղած լինէր, որպէս չեն ցուցուներ իրենք: Սակայն կը հաւատամ թէ այսպիսի գրութիւնք կրնան կանխել բաղձացեալ միութիւնն, Ժողովրդեան ուշադրութիւնն այդ կողման վերայ դարձունելով, յեղափոխելով եւ պատրաստելով Լուս. եւ Աւետ. Ժողովրդեան խորհուրդներն եւ միառններն: Երկու եկեղեցական դրութիւններ ի մի ձուլելու միակ միջոցն է միախառնել զիշտմանը, զոհոյութիւններն ընել եւ միջասանմանութեան դալ: Աւետ. Ժողովուրդն դէթ յոչ պաշտօնէ պարտէր յայտարարել թէ այսպիսի հրջանկաւէտ միութեան մի զիւրութիւն չնորհելու համար պատրաստ է ընել զկարելին՝ մի եւ նոյն ատեն առանց չեղելու Աւետարանի պարզ եւ անալիտիկ ճշմարտութիւններէն: Անցելոյն մէջ մեր ունեցած սխալներն չճանչնալու փոխադրած յամառի՜ ու եւ պարագայի տակ լաւ չէ. ուրիշը իւր սխալմանց համար մեղադրել տարբեր բան է. եւ ուրիշին սխալն տեսնել ճանչել եւ ջանալ զպուշտալ անկէ առանց յամառելու՝ ոչ միայն մեղադրելի դործ չէ, այլ նաեւ առաքելական գործ է: Վայ այնմ որ կ'ուզէ ետական սկզբամբ դործել, պատուոյ դէմ սեպելով Սխալեցայ, ըսել, կամ Անցելոյն մէջ իմ նախորդը սխալած են, ըսել:

Կը մաղթեմ որ բոլոր այս յոգնումներն եւ խորհրդոց տարբեր տարբեր ուղղութեամբ հոսանքն, նպատակէր վասն ցոլացման ճշմարտութեան փառաւոր եւ անխափան լուսոյն հանուր Լուս. եւ Աւետ. Ժողովրդեան անհատից սրտի ու մտաց վերայ:

Կ. պոլիս
30 Նոյ., 1888

ԽՆԴԻՐՔ ՅԱՆԱԳՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
(Շար. «Աւետ. Ժողով» 51 թիւն Լ. 4-րդ)

Ը. Ինչ եւս առանցիկ, ճանաչող եւ ընդհանրապէս եկեղեցի: Առանցիկ է եկեղեցի, որ իւր վարչական դործոց կամ իրաւասութեան չխառնելով զայլ քոյր եկեղեցի, որպիսի են Հայ Աւետ. եկեղեցեաց ոմանք եւ Անկախ եւ Ժողովական անուանեալ եկեղեցիք յԱմերիկա եւ յԵւրոպէ: Մասնաւոր կ'անուանին այնպիսի առանձին եկեղեցիք, որք ունին ընդ միմեանս վարչական կապակցութիւն ինչ, կամ են հասարակաց Ժողովոյ իրաւասութեան տակ, հետեւապէս կ'ունենան մի եւ նոյն կերպ վարչութեան, մի եւ նոյն դաւանութիւն, թերեւս մի եւ նոյն ձեւ պաշտամանց՝ գէթ ի կարեւոր մասունքս: Ահա այսպիսի են Հայ Աւետ. Երիցական համարելի եկեղեցիք. այլ ասոր եւ զանաւորեալն է համարելի որք Գրիգորի մի եւ նոյն Միութեան Ժողովոյ իրաւասութեան տակ: Մասնաւոր եւ անկախ են մանուսագ ազգային համարեալ եկեղեցիք Հայոց՝ Յունաց՝ Անգղիացեաց՝ Գերմանացեաց՝ եւ այլոց: Այս ազգային կամ մասնաւոր եկեղեցեաց համախմբութիւնն կազմէ Ընդհանրական եկեղեցի, զոր կը ներկայեն արեւելեական Ժողովը գումարեալ նախկին դարուց մէջ, երբ դեռ չկային այնպիսի ազգային արեւելեան ու արեւմտեան բաժանմունք: Հիմա ընդհանրական կը համարուին ինչ որ մասնաւոր եկեղեցեաց մեծաւոյն մասն կ'ընդունին, որպիսի են կանոն Աստուածաշունչ զրոյ, հանդանակք հաւատոյ եւ կանոնք նախնի երեք արեւելեական Ժողովոց, միլլրտութիւն որդւոց հաւատացելոց, փոփոխութիւն Շաբաթու ի Կիրակի, տօն զլիաւոր տնօրինութեանց Բրիտանոսի:

Ընդհանրական կ'անուանի եւ եկեղեցիք որք Դոմէան Ժողովական, որ է ի սկզբնաւոր

Ժողովեան մինչեւ ցկատարած մարդկային սեռի երկրի վերայ: Ուր մի եւ նոյն Աստուածն է պաշտելի, նորա կամքը զործադրելի եւ առ նա մատուցեալ պաշտամունք մի եւ նոյն իսկութեամբ, եթէ երբեք տարբերին ալ ձեւերով՝ ըստ փոփոխութեան պարագայից: Այսպիսի լոկ ձեւական կամ պատահական պարագայից փոփոխմամբ է որ կը զանազանի ընդհանրական եկեղեցին, եւ կ'ըլլայ նահապետական, Արարհամեան, Մովսիսական, Հրէական, Առաքելական կամ Բրիտանոսական: Սոցա ժամանակն ու տարբերութիւնը ճշդիւ սահմանել զժողովրդին է, այլ հանդիպած եմ ոմանց, որք կը խորհին թէ «Հիներն անցաւ, ամէն բան նոր եղաւ» «Մենք Հրեայ չենք... Բրիտանոսեայ ենք» ենք ապաքէն Բրիտանոսեայ, այլ Բրիտանոսեական եկեղեցի չէ նոր ինչ յորինուած, այլ շարունակութիւն ընդհանրական եկեղեցոյն, ուր կը մնան Աստուծոյ սահմանած այն բաներն, որոց փոփոխութեան պէտք չկար եւ լաւագոյնք չյաջորդեցին: Ասոնք առանց նկատելոյ՝ կան որ կ'ուզեն մերժել ինչ որ իրենց բանին չգար, այլ սիրելի է յուսալ թէ Աւետ. Ժողովը ընթացողք չեն շուարի բառերէ ու անհիմն բաներէ, եւ որոց օգտակար կրնայ լինել եւ այս բովանդակութիւն յաղադս ինչ ինչ խընդրոց եկեղեցւոյն:

Զմիւռին
88 Նոյ. 1/13

ԱԶԴԵՐ

Խարբերու ուսումնարանին 1883 տարւոյ ընթացաւարտներէն մին եմ: Ընթացքս աւարտելէս ետքը մէկ տարի Երզնկա մնացի, վարժապետութիւն ընելով: Անկէ ի վեր Ամերիկայի մէջ կը գտնուիմ: Երկրիս Ժողովական աստուածաբանական ճեմարաններէն միոյն երեք տարուան կանոնաւոր ընթացքն ընցուցի անցեալ Յունիսին: Ներկայ տարիս նոյն դպրոցին մէջ յետ ընթացաւարտութեան մասնաճիւղ մը կ'ուսանիմ:

Ուրախ պիտի ըլլամ թղթակցել Թուրքիոյ մէջ գտնուած Աւետ. Հայ եկեղեցեաց ոմանց միոյն պաշտօնական մարմնոյն հետ, որ արտօնացեալ է ետեւէ ըլլալ Աւետարանի պաշտօնայ մը դանելու: Անկախ եւ ինքնապահ եկեղեցւոյ մը ծառայել ինձ աւելի դժուարացիլ պիտի ըլլայ: Խորքերու եւ Երզնկայի շրջանէն դուրս քիչեր կան որ զիս ճանչնալով կարենան ինձ համար վկայել: Զիս հրաւիրող եկեղեցին պարտաւոր չպիտի լինի մասնակից լինել ճամբորդութեանս ծախուցը: Թուրքերէնով չեմ կրնար քարոզել:

Ինձ հետ թղթակցողը թող հաճին տեղեկութիւններ տալ իրենց եկեղեցւոյն ներքին եւ արտաքին վիճակներուն եւ յարաբերութեանց վրայ, նաեւ յիշել թէ՛ ինչ պատճառաւ իրենցմէ հրաժարած է իրենց վերջին պաշտօնեայն, եւ թէ՛ ինչ աստիճան ուսում կ'աւանդուի տեղոյն, մասնաւորապէս Աւետ. Ժողովրդեան, մանկուոյն:

Հասցէս է —
H. K. Santikian
Andover, Mass.
U. S. A.

Անտովր, Ամերիկա
8/20 Դեկտ. 1888

Երիտասարդաց աղօթքի Ժողովները վաղը պիտի գումարուին հետագայ տեղերը:

1. Կէտիք-Փաշա, Միսիս Նիւէլի տունը, ժամը 9ին: Աղօթքի նիւթն է. «Ի՞նչ Գլխաւոր Գրքի Գրքի» Սաղմ. ԾԱ. 40:
2. Իւսկիւտարի մատրան մէջ, ժամը 9ին:

ՀԱՆՂԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Դեկտ. 17 ըստ Յուն., և Դեկտ. 29 ըստ Լատ., 1888

ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆՆ Ի ՍՈՒԱՔԻՆ, — ՄՐ. ՍՔԵՆԼԻ ՈՂՋ ԵՒ ԱՋԱՍ

Այս շաբթուան մեր քաղաքական յօդուածը կը նուիրենք երկու ուրոյն եւ կարեւոր դէպքերու, որք տեղի ունեցած են յԱփրիկէ։

Այն յաղթութիւնն զոր Զօր. Կրէնֆէլդի հրամանատայ տակ գտնուող Անգղիական եւ Եղիպտական զօրքերը տարին զՍուաքին պաշարող ապստամբաց վրայ, կատարեալ էր, եւ ձեռք բերուեցաւ քիչ կորուստով։ Ծակաւտամարտին նախընթաց երեկոյն երեք մարտանաւեր զրկուեցան Սուաքինի եւ Հանտուպի միջեւ տեղ մը, թոյլ չտալու համար որ Հանտուպէ նոր զօրքեր դային յօգնութիւն ապստամբաց։ Արշալոյսէն երկու ժամ առաջ, մնացեալ մարտանաւերը եւ բերքերը սկսան ուժակոծել թշնամույն պատնէշները, եւ կրակը հետզհետէ սաստկացաւ, այնպէս որ արշալոյսին, ուսմբերու եւ դնդակներու սոսկալի եւ աւերիչ տարաւ մը կը տեղար Օսման Տիկմայի մարդոց վրայ։ Մինչ ուժակոծմը կը շարունակուէր, յարձակող դունդերը յառաջ խողացին դէպի ապստամբաց ձախ կողմը, եւ արշալոյսէն անմիջապէս յետոյ յարձակման հրաման տրուեցաւ։ Ծակաւտամարտի միջոցին, պատուաւոր համարուած զիրքը տրուեցաւ սեւամորթներուն, որք յառաջ խողացին երկու խումբի բաժնուած, մինչ Եղիպտական եւ Անգղիական զօրքերը վար դրուեցան իբրեւ պահեստի զօրք։ Գաւի մը վայրկեան, սեւամորթք որպէս նաեւ պատնէշներուն մէջ գտնուած սպիտակամորթ զօրքերը, սաստիկ կրակ մը ըրին, եւ ապա սեւամորթք յառաջ խողացան, յաղթելով իրենց դէմ ելնող ամէն արգելքի։ Ապստամբք փութացին սեւամորթներուն դիմադրել, սակայն անոնցմէ շատեր հրացանահար եղան, եւ մնացեալք սուիճներով ըսպաննուեցան։ Յարձակման հրամանին տրուելէն կէս ժամ վերջը, պատերադմը վերջացած էր, եւ թշնամույն բոլոր զօրքերը ետ կը քաշուէին դէպի Հանտուպ։

Անգղիական հեծեալազօրք սկսան հալածել թշնամին։ Ապստամբ հեծեալներու մի գունդը բռնու ճիգ մը ըրաւ պաշտպանելու ետ քաշուող զօրքերը, սակայն Անգղիական հեծեալազօրք յարձակեցան անոնց վրայ այնպիսի կատաղութեամբ մը որուն այս վերջինք չէին կրնար դիմադրել, եւ ապստամբաց հեծեալազօրքէն ողջ մնացողները ի փախուստ դարձան։ Ապստամբ զօրաց թիւը կը հաշուուի իբր 3,000, եւ նոցա կորուստը՝ 400էն մինչեւ 500, մինչ սեւամորթներուն եւ Եղիպտական զօրաց կորուստն է 4 մեռեալ եւ 62 վիրաւոր, եւ Անգղիացեաց կորուստը՝ 4 մեռեալ եւ 3 վիրաւոր։ Սեւամորթք զրաւեցին թշնամույն երկու թնդանօթները, կը ուրը վերջանալուն պէս, խտիվին զօրքերը զրաւեցին ապստամբաց թողած ամբուլթիւնները, կործանեցին անոնց դէպի Սուաքին նայող մասը, եւ պատնէշներ կառուցին թշնամույն կողմը։

Յաջորդ օրը հեծեալ զօրաց գունդ մը զըրկուեցաւ հետազոտութիւններ կատարելու դէպի Հանտուպ։ Այս գունդ յառաջ գնաց մինչեւ Հանտուպէ չորս մղոն հեռի տեղ մը, եւ տեսաւ միայն քանի մը հեծեալ ապստամբներ բլուրներուն վրայ։ Կէս օրէն յետոյ տեղի ունեցած զօրահանդէսի միջոցին, Զօր. Կրէնֆէլդ կարգաց վիթթորիա Թագուհւոյն եւ խտիվին կողմէ զրկուած չորհաւորական

նամակներ. զօրքը համակրողից ցոյցերով ունկնդրեց անոնց։ Զօրաւորը արդէն հրատարակած էր յայտարարութիւն մը, յորում կը գովէր կառույն միջոցին զօրաց ցուցած քաջութիւնը եւ ճարտարութիւնը։ Անգղիական զօրքեր ցաւ յայտներ են որ կառույն մէջ չէին ունեցած մեծ բաժին մը, սակայն խոստովանեն են թէ իրենք պիտի չկրնային սեւամորթներէն աւելի լաւ կառուիլ։ Այս վերջինք հրաման ընդունեն են որ իրենց դրաւած թնդանօթներով միասին՝ հանդիսիւ անցնին քաղաքին մէջէն, եւ ընդունուեն են ժողովրդեան կողմէ համակրանաց ցոյցերով, կանայք եւս ուրախութեան աղաղակներով մասնակցեն են ընդհանուր ցնծութեան։

Ուրախութիւն լուր մը կը հասնի մեզ Ափրիկէի մէկ ուրիշ մասէն եւս, կամ յաւէտ, նշանաւոր զուգարիպութեամբ մը, Ափրիկէի երկու կողմերէն եւս մի եւ նոյն ատեն լուրեր կը հասնին մի եւ նոյն խնդրոյն վերաբերեալ։ Դեկ. 21 թուականաւ Զանգիպարէն քաջուած հեռագիր մը կըսէ թէ այդ օր Մր. Սթէնլիի կարաւանագետ Թիփիու Թիպի սուրհանդակները բերած են Օգոստ. 29 թուականաւ Սթէնլիի Զրվէթէն զրկուած նամակներ, որք կը ծանուցանեն թէ նախընթաց օրը նամակ մը ընդունուած է Մր. Սթէնլիէ։ Ափրիկեան երկրախոյզը յայնժամ կը գտնուէր ի Պոնալիա Արուվիմի գետին վրայ։ (Արուվիմի Գոնկոյ գետին մի մեծ ճիւղն է, սակայն Պոնալիայի ճիւղ ուր գտնուիլն անձանօթ է մեզ)։ Մր. Սթէնլի 82 օր առաջ թողած էր էմին փաշան քաջառողջ վիճակի մէջ եւ առատ պաշտններով, եւ ինք վերադարձած էր ի Պոնալիա իւր վերջապահ գունդին եւ բեռներուն քով։ Մր. Սթէնլի Պոնալիա հասած էր Օգոստ. 17ին, եւ մտադիր էր տան օր հոն մնալէ յետոյ մեկնիլ անտի, ինչպէս կը կարծուէր, էմին փաշայի քով երթալու համար։ Մր. Սթէնլիի ընկերացող բոլոր սպիտակամորթք քաջառողջ էին։

Նոյն օրն, յորում ընդունուեցաւ վերոյիշեալ հեռագիրը, այսինքն Դեկտ. 21ին, Մր. Կոչըն Անգղիոյ երեսփոխանաց ժողովոյն առջեւ կարգաց Սան Թոմէ, Գոնկոյի բերանին ամենէն մօտը գտնուող կայանէն, Հեռագրական Արեւելեան ընկերութեան մի հեռագիրը որ կը ծանուցանէ թէ արժանահաւատ աղբիւրէ լուր առնուած է ի մասին Մր. Սթէնլիի եւ էմին փաշայի Արուվիմի հասած լինելուն։ Այս երկու հեռագրաց մէջ կը նշմարուի անհամաձայնութիւն մը զոր կարելի չէ լիովին բացատրել, սակայն կրնանք ապահովապէս եզրակացունել գէթ սաչալի թէ Մր. Սթէնլի վերադարձած է Արուվիմի գետը. վասն զի այս տեսակ լուրեր, եթէ բոլորովին անհիմն լինէին, հաւանական չէր որ հասնէին իրարմէ 3,000 մղոն հեռի եղող երկու տեղեր։ Էմին փաշա Մր. Սթէնլիի հետ եղած լինի կամ ոչ, նորա գերի ինչալուն նկատմամբ Օսման Տիկմայի հաղորդած լուրը այժմ կրնայ համարուիլ իբրեւ բոլորովին սուտ, եւ այս դադափար աւելի հաստատութիւն կը գտնէ այնու զի ի Սուաքին ապստամբներէ գերի բռնուած անձինք երբեք տեղեկութիւն չունին վատրելի առման վրայ։ Դեռ չէ գիտցուած թէ Մր. Սթէնլի ինչ ըրաւ երբ լսեց հաղարարեալ Պարթլոթի հրամանաց ներքեւ գտնուող իւր վերջապահ գունդին պատահած արկածը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մ. Շալմէ Լաքուր, որ Գաղիոյ Արտաքին

գործոց նախարարի, եւ Լոնտոնի Գաղիական դեսպանի պաշտօնները վարած է, եւ որ սակայն ժամանակէ մը ի վեր չատ չէր խառնուեր քաղաքական գործոց, Դեկտ. 19ին Ծերակոյտին մէջ արտասանեց պերճախօս ճառ մը յորում խոսիւ կը քննադատէ Արմատական կուսակցութիւնը եւ արդի Նախարարութիւնը։ Մ. Շալմէ Լաքուր յայտարարեց թէ Խորհրդարանական Կառավարութեան զրուցիւնը չէ փորձուած ըստ արժանոյն։ Թէ Սահմանադրութիւնը կը պարտնակէ աղատութեան համար հարկ եղած ամէն ապահովութիւն, եւ թէ այժմ տիրող դժգոհութիւնը պէտք չէ վերադրել Սահմանադրութեան, այլ սա իրողութեան թէ Կառավարութիւնը կարող եղած չէ զայն զօրծաղրել։ Որչափ Արմատական կուսակցութիւնը զօրացաւ՝ նոյնչափ ալ ժողովրդեան դժգոհութիւնը աւելցաւ, մինչեւ որ Նախարարութեանց յաջորդաբար տապալելէն ձանձրացած, մեծ կուսակցութիւն մը պատրաստ կ'երեւէր հռչակել Հանրապետականութեան անյաջողութիւնը եւ ընդունիլ դիկտատուրութիւն ի սէր անդորրութեան։ Ատենաբանը յորդոր կարգաց Ծերակոյտին պաշտպանել զԳաղիա այն վտանգներէն, զորս Արմատականութիւնը բերած է անոր վրայ։ Սոյն բանախօսութիւն մեծ յուզում յառաջ բերաւ, եւ Մ. Լէոն Սէյ առաջարկեց որ այդ ճառ տպուի եւ բաշխուի բոլոր Գաղիոյ մէջ։ Այս առաջարկ յետոյ ետ առնուեցաւ, սակայն Ծերակոյտի Հանրապետական անդամք որոշած են ցրուել զայն իրենց անձնական ծախիւք։ Չափաւոր Հանրապետական թերթեր մեծ գոհունակութեամբ կը խօսին այս բանախօսութեան վրայ, մինչ Արմատական թերթերը բռնու զայրոյթ կը յայտնեն։ Ֆիլարայ կ'ըսէ թէ այդ ուղերձ յոյժ ընտիր եւ յոյժ ճշմարիտ էր, սակայն չատ ոչ արտասանուեցաւ, եւ հետեւապէս պիտի չունենայ քաղաքական արդիւնքներ։ Բանախօսութեանէն յետոյ բացուած վիճարանութեան մէջ, Մ. Նադէ, Ծերակոյտի միակ Պուլանօթեական անդամը, ջանաց խօսք առնուլ, սակայն նորա խօսքեր անլսելի եղան «Թշուառական», «սրիկայ», «գուրա հանեցէք զնա», եւն. աղաղակներու մէջ։ Մ. Նադէ բարկութեամբ մեկնեցաւ ժողովասրահէն ըսելով. «Յաջորդ ընտրութեանց ժամանակ, ամէնքդ ալ պիտի արտաքսուիք»։

— Ի փարիզ փանամայի Զրանցին Ընկերութեան սրահը ամէն օր կը լեցուի բաժնետէրներով, որք բրտութեամբ վարուած են Մ. տը Լէսէփի հակառակորդ կարծուած միջանի անձանց հետ։ Դեկտ. 20ին, 700 բաժնետերք ժողով մը գումարելով որոշեցին հրաժարիլ Ընկերութեան վրայ իրենց ունեցած առնելիքներէն, եւ միաձայն հաւանութեամբ ստորագրեցին զրուցիւն մը, որով կը խոստանային գնել չըջարեութեան հանուած ո եւ է նորարժէթներ։ Սակայն մեծ զրամատեարք, որոց աջակցութեամբ միայն սոյն գործ կրնայ ի գլուխ ելնել, որոշած են ոյժ չտալ Զրանցը աւարտելու համար առաջարկուած ո եւ է ծրագրի, մինչեւ որ ձեռնհաս անձերէ կաղմուած յանձնաժողով մը այցելէ փանամայի պարանոցը, եւ տեղեկագիր մը մատուցանէ գործոյն ներկայ կանցութեան վրայ։ «Նոքա գիտուն թէ 1,400 միլիոն ֆրանք ծախսուած է», կ'ըսէ Մր. Գալի փարիզի թղթակիցը, «եւ կը կասկածին գործոյն աւարտման համար Մ. տը Լէսէփի ներկայած հաշուոյն ճշգրտութեան վրայ»։ Միացեալ Նահանգաց Ծերակոյտին մէջ ա-

ռաջարկուած է բանաձեւ մը՝ յայտարարող թէ կառավարութիւնը տնտեսութեամբ պիտի տեսնէ Եւրոպական ու եւ Տէրութեան միջամտութիւնը փանամայի Զրանցին դործին։

Անցեալ շաբթու տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ, կարող չեղանք ծանուցանել Հետի Մեծ Դուքսին հօրեղբոր եւ Պուլկարիոյ նախորդ Իշխան Աղեքսանդրի հօր, Աղեքսանդր Իշխանին, մահը։ Հանգուցեալ Իշխանը կը թողու երեք ուրիշ որդիներ եւս, որոց մին ամուսնացած է Վիքթորիա Թագուհւոյն կրտսեր դստեր հետ։ Զարը, որուն մայրը վախճանեալ Աղեքսանդր Իշխանին քոյրն էր, յուղարկաւորութեան հանգէսին մէջ իւր կողմէ ներկայացուցիչ կարգած էր իւր երկու եղբայրները, Սերկիտս եւ Փաւել Մեծ Դուքսերը։ Գերմանիոյ Կայսեր եղբայր Հայնրիխ Իշխան եւս ներկայ էր յուղարկաւորութեան հանգէսին։ Ֆէրտինանտ Իշխան հետագրաւ ցաւակցութիւն յայտնած է Աղեքսանդր Իշխանի, եւ Պուլկար Խորհրդարանը տմբողջ օր մը դադրեցուցած է իւր նիստը ի նշան սգոյ։

Սերպիոյ ընտրութիւնը յոյժ նպաստաւոր եղած են Արմատականաց համար, որք ընտրած են 430 երեսփոխաններ, մինչ Ազատականք, այսինքն Մ. Բիթլիի կուսակիցը, ընտրած են 130 երեսփոխաններ, եւ Յառաջդիմականք միայն 2։ Մ. Կորաշանին, Յառաջդիմականաց պետը, չէ ընտրուած, թէեւ ինքզինք ընտրելի ներկայացուցած էր։ Կը ծանուցուի թէ տեղ տեղ Արմատականք իրենց ընտրական յաղթանակը տօներ են հրկիզելով իրենց հակառակորդաց տունները։ Կիրակի օր մեծ Սքուփինան բացուեցաւ Միլան Թագաւորին ճառովը, եւ 7 Արմատականներէ եւ 2 Ազատականներէ բաղկացեալ յանձնաժողով մը ընտրուեցաւ ճշգրտու համար երեսփոխանաց ընտրութեան վաւերական լինելը։ Թագաւորը յոյս կը յայտնէ որ Սքուփինան պիտի քուէարկէ նոր Սահմանադրութիւնը իւր ամբողջութեամբ, սակայն կան երկու յօդուածներ որոց դէմ, կը կարծուի թէ, Արմատականք պիտի առաջդնեն։ Այս յօդուածներէն մին կը պահանջէ բոլորովին Թագաւորին թողուլ պատերազմ եւ խաղաղութիւն հրատարակելու իշխանութիւնը, եւ միւսը թոյլ կու տայ որ Թագաւորը օտար Տէրութեանց մօտ իւր ներկայացուցիչները անուանէ ու եւ քաղաքական կուսակցութիւնէ, առանց նկատելու թէ ո՞ր կուսակցութիւնն ունի մեծամասնութիւն Սքուփինային մէջ։ Զրոյց մը կը չըլլի թէ Նախարարութիւնը պիտի հրաժարի, եւ Մ. Բիթլիի պաշտօն պիտի յանձնուի կազմել նոր Նախարարութիւն մը։ Ուշագրաւ իրողութիւն մ'է թէ Վիէնայի Ռուս դեսպանին քարտուղարը ուղեւորած է Ապաղիա, ուր կը ընակի Սերպիոյ դահուն թիկնածուն, Քարաեորկէու Վիէ Իշխանը։

Իտալիոյ երեսփոխանաց ժողովը 43ի դէմ 231 ձայնով կատարեալ վստահութիւն յայտնեց Կառավարութեան աշխարհավարութեան վրայ։ Զինուորական ծախուց համար սուաշարկեալ գումարը քուէարկելէն յետոյ, Ժողովը որոշեց դադրեցունել իւր նիստը մինչեւ Յունիս 15։

Մ. Ֆլոքէի նախարարութիւնը որոշած է երեսփոխանաց ժողովոյն ներկայացուցել ծրագիր մը որ կ'առաջարկէ ջնջել գաւառային քուէարկութեան դրութիւնը եւ վերահաստատել գաւառակային քուէարկութիւնը։ այս վերջին դրութեան համեմատ իւրաքանչիւր ընտրող քուէ կու տայ միայն մէկ երեսփոխանի համար։

Թայֆլին Զանգիարի թղթակիցը կը ծանուցանէ թէ Դեկտ. 18ին չորս բնիկ ուսուցիչներ զխառուած են Զանգիարի Սուլթանին հրամանաւ, եւ թէ այս տեսարան պիտի կրկնուի եօթն օր, մինչեւ որ զխառուին 25 մահապարաներ եւս որոց մին կին մ'է։ Որովհետեւ 25 տարիէ ի վեր մահու պատիժ ի դործ չէր դրուած, այս սուակայի տեսարան մեծ յուզում պատճառեց է։

Պելկրատէ հասած լրոյ նայելով Ազատական կուսակցութեան մի գումարման մէջ միաձայն հաւանութեամբ որոշուեց է ամբողջութեամբ ընդունիլ նոր Սահմանադրութիւնը։ Մ. Բիթլիի ուղեւոր մը ընելով պերճաւան եւ ներքողայից լեզուաւ խօսեց է Միլան Թագաւորին վրայ, ըսելով թէ ազգը յաւերժական երախտագիտութիւն կը պարտի առ Նորին Վեհափառութիւն զի Սահմանադրութիւնը արդիւնք է բոլորովին Թագաւորին նախաձեռնութեան։

Իտալացի նշանաւոր դիւանագէտ Մ. Մանչինի Զորեքշարթի օր մեռաւ ի հասակի 71 ամաց։ Մ. Մանչինի առաջին անգամ Նախարարութեան տնտեսականցում էր 1862ին իւրեւ Կրթական Նախարար, եւ յայնմհետէ ծառայած էր իւր երկրին՝ Դատական գործոց Նախարարի պաշտօնը վարելով երկու նախարարութեանց մէջ, եւ Արտաքին գործոց Նախարարի պաշտօնը՝ ուրիշ Նախարարութեան մը մէջ։ Մ. Մանչինի դործէ քաշուած էր 1886է ի վեր։

Հոլանտայի Թագաւորը, որոյ առողջական վիճակը մի քանի ամիսներէ ի վեր շատ բարւոքած էր, վերստին ծանր հիւանդութեամբ կը տառապի եւ անկողնոյ կը ծառայէ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պուլկար Նախարարութեան երկու անգամը, Դատական Նախարար Մ. Սթոյլոֆ եւ Ելմտական Նախարար Մ. Նաչէլիչ, որք կը վերադարձին Պահպանողական կուսակցութեան, հրաժարական տուած են, եւ Ֆէրտինանտ Իշխան անոնց տեղ կարգած է զՄ. Թոնչէֆ, Ազգային Ժողովոյ Նախագահը՝ եւ Մ. Սալապաչէֆ, Արեւելեան Բուլղարիի դատական գործոց տեսուչը։ Երկու նորընտիր նախարարք ծանուցած են թէ կ'ընդունին իրենց յանձնուած պաշտօնը։ Նախարարական տագնապը ծագած էր ոչ թէ ընդհանուր տխրութեամբ Նախարարութեան մասին ու եւ անհամաձայնութեան, այլ այնու զի Սոպրանիէն մերժած էր Մ. Սթոյլոֆի առաջարկած պատժական օրինաց երեք յօդուածները։ Այս յօդուածներէն երկուքը կը արամորդէին վեց ամիսէն մինչեւ մէկ տարուան բռնատարկութեամբ պատժել ու եւ անձ որ կը ջանայ ազդեցութիւն բանեցունել ընտրողաց վրայ՝ դրամ խոստանալով կամ հացկերութիւն տալով անոնց։ Երրորդ յօդուածը կ'առաջարկէ մէկ տարուան բռնատարկութեան դատապարտել ու եւ անձ որ հրապարակաւ կը դուրս կամ կը քաշարէ եղեռնական դործ մը։ Սոպրանիէն տեսու թէ այս վերջին յօդուած պիտի դործածուէր սահմանափակելու ժողովրդեան տգաղութիւնը ի մասին քննադատելու իրենց դատաւորները։ Սոպրանիէն յայտարարեց նաեւ թէ ընտրութեանց առթիւ տրուած հացկերութիւններէն երկարատեւ ի վեր հաստատուած սովորութիւն մը, զոր հարկ չէր վիճել կ'ըսուի թէ հաւանական է որ Մ. Նաչէլիչ ընդունի Պուլկարի Պուլկարական գործակատարի պաշտօնը որ այժմ թափուր մնացած է։

Շտրաթ օր ի Բ. Դուռն տեղի ունեցաւ Սուէզի Զրանցին պայմանագրոյ վաւերացեալ օրինակաց փոխանակութիւնը՝ ընդ մէջ Արտաքին գործոց նախարար Սայիտ Փաշայի եւ չահակից Տէրութեանց դեսպաններուն։

Շտրաթ օր Դերման Դեր-Մովակալ Հոլման եւ նորա հետեւորդը ընկերակցութեամբ Վեհ. Սուլթանի երկու թիկնապաններու, Պոստի կողմը տնայնելով այցելեցին նշանաւոր վայրերը։ Կայսերական հրամանաւ, Կիրակի երեկոյ ի պատիւ Դեր-Մովակալին չքեղ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Մովային Նախարարին կողմէ։ Երկուշաբթի յետ միջառուր Դեր-Մովակալ Հոլման ներկայ եղաւ Արտաքին գործոց Նախարարին կողմէ տրուած ճաշի մը, եւ Երեքշաբթի երեկոյ մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ, խորին շնորհակալութիւններ մատուցանելով առ Վեհ. Սուլթանին իւր գտած սիրալիր ընդունելութեան համար։

Հաֆէֆ կ'իմանայ թէ Երկուշաբթի օր ելած է Կայսերական Իւսպէ մը որ կը վաւերացունէ Նախարարաց Խորհրդոյ որոշումը ի մասին Հայտարար Փաշա-Նիկոմիդիոյ գծին։ Այս որոշման համեմատ, Մ. Մ. Սթոյլի եւ Սիֆէլտէրի պիտի զրկուի վերջնական ծանուցադիր մը՝ յայտարարող թէ երկաթուղին պարտի յանձնուիլ ութ օրուան մէջ, Ըստ Լէվանթ Հէրալտի այս ծանուցադիր զրկուեց է Զորեքշարթի օր։

Բ. Դրան իրաւագէտ խորհրդական Դաւրիէլ էֆ. Նորատունկեանի պաշտօն յանձնուած է Պերլին երթալ եւ հարկ եղած դրութիւնները հաղորդել առ Մ. Կնայսթ, որ, ինչպէս ծանուցած ենք, երկու կողմանց հաւանութեամբ իրաւարար կարգուած է Կայսերական վարութեան եւ Պարոն Հիւրի միջեւ առ կախ մնացած հաշտական խնդրոյն կարգադրման համար։

Դատական Նախարարը բոլոր գաւառաց տեղական դատարաններու նախագահաց հաղորդած է հրահանգներ ի մասին ծխախոտի մաքսախուսութեամբ ամբաստանեալ անձանց դատաւարութեան։ Այն պարագային մէջ յորում խնդիրը հաշտարար կերպով չկրնար կարգադրուիլ մաքսախոյսին եւ Բէթիի պաշտօնէից միջեւ, ամբաստանեալը պարտի դատուիլ տեղւոյն բարձրագոյն ատենին առջեւ ի ներկայութեան Բէթիի գործակատարին։ Եթէ պահանջուած տուգանքը 50 ոսկին չանցնիր, դատարանին որոշումը վերջնական պիտի նկատուի։ Եթէ տուգանքը այդ գումարէն աւելի ըլլայ, ամբաստանեալը կրնայ վերաքննութիւն պահանջել։

Լորտ Սալպլերի վերջերս իւր տրտաւանած մէկ բանախօսութեան մէջ յայտարարեց թէ Անգլիա, իւր խոստմանց համեմատ, պարտաւոր է պահպանելու զՍուաքինցորդափ խափ վրայ կամի այնպէս։ Լորտ Նախարարապետը ակնարկեց նաեւ Փարիզի դաշնագիրը, որ պարտք կը դնէ Անգլիոյ վերայ պաշտպանելու Օսմանեան Կայսրութեան անվթարութիւնը։ Սակայն ըսաւ թէ Անգլիա այլ եւս պիտի չզրկէ զօրքեր Եդիպտոսի անապատները։

Անցեալ շաբթու Ագրիանուպոլսոյ մէջ գործուած քստմնելի ոճիւր մը սարսափահար ըրած է տեղւոյն բնակիչները։ Հինգ զինեալ զիւղացիներ կը մտնեն թէոտորի անուն Յոյն նպարալճառի մը տունը եւ ստակ կը պատասխան կու տայ, աւաղակը ստատիկ կը գանակոծեն զնա եւ կը սպաննեն նորա հայրը, որ եկած էր յօդուութիւն իւր որդւոյն։ Զարագործք կը յափշտակեն արժէքաւոր ինչ

քան որ կը գտնեն, եւ կը փախչին: Կ'ըսուի թէ աւաղակաց ամէնքն ալ ձերբակալուելով բանտարկուած են:

ԱՐԺԷՔ ԴՐԱՄՈՑ

Դեկտեմբեր 17/29, 1888

Գոնաղիտէ	16 17	Բում. Երկ. քաթին	46 75
Պարտուց Յարգարման Թղթադրամ (Թասֆէլէ Է Տիւլուն Գայմէսի)	11 30	Ներքին փոխառ.	38 13
ԴՐԱՄՔ, Ծառ. լիւրան 100%			
Մէծիտիէ	108 38	Բուսիոյ բոլ.	91 30
Մէթալիք	102	Նաւթէտն	87 34
Պէշիք	103 30	Գրեմից	51 40
Ալթըլէ	103 20	Անգլ. լիւրա	110 30
Մանէթ Թղթադր. 8 78			

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՅՈՅԱՅԱՆ

Ֆինանսներու Եօզուշի. Ամերիկայի Խոսք

1888 ՏԱՐԻՈՅՆ ԱՒԵՏԱԲԵՐԻ ՅԱՆԿԸ

Աղամանդ եւ ջալամի փնտուր	396
Աղամանդը յղկել	97
Աղատումն, կերակուր, եւ լոյս	138
Աղգայնութեանց ի մի ձուլումը	324
Աղդ 6, 14, 22, 118, 142, 214, 222, 230, 294, 334, 374, 390	
Աղդարարութեան անուշաղիր լինել	305
Աղդարարութիւն առ երկրորդարդս	193
Աղդեր 30, 38, 46, 54, 62, 70, 78, 86, 94, 102, 110, 126, 134, 150, 166, 174, 182, 190, 198, 206, 238, 246, 254, 262, 270, 278, 286, 302, 310, 318, 326, 342, 350, 358, 366, 382, 397, 406, 412	
Աղդեցութիւն իւղոյ ի վերայ ալեաց ծովու	61
Ակնածութիւն	9
Ակնարկ մը սոսկ, Յիսուս իմ	233
Աղօթող մայր մը	249
Աղօթող մեքենավարը	177
Աղօթք	1
Աղօթքի պատասխան	153
Ամենատես պահպանը	385
Ամերիկեան Հնդկաց ճարտար ձիավարութիւնը	404
«Այժմ նա գիտէ»	65
Այլ եւ այլք 13, 21, 29, 69, 76, 85, 133, 140, 244, 284, 340, 356, 372	
Այլոց համարումը գրաւելու բաղձանքը	242
Այլոց նմանիլ	234
Անակնկալ մահ ոչ հաղուադէպ	305
Անգղիական բանակը	180
Անգամաղուրդ անձինք	275
Անհաւատ եկեղեցականք	114
Անհոգութեանց վրայ	276
Անոր խօսքերը կենդանի են	281
Անտառաց օգուտը	146
Աշխարհասիրութիւն	17
Ապագայ կայսր մը	171
Առանձին աղօթք	273
Առանձին աշխատաւորներ	281
Առաջարկեալ փապուղին Գաղիոյ եւ Անգղիոյ մէջտեղ	372
Առիւծ եւ վաղը	20
Առ մեր պաշտօնակից եղբարս	409
Ասեղներն ինչպէս կը շինուին	116
Աստղերն արեգակներ են	156
Աստղերու քիմիական բաղադրութիւնը	292
Աստուած մօտ է	369
Աստուած պիտի ընդունի զքեզ	377
Աստուծոյ անսխալ խօսքը	97
«Ատիկա ինչ որ ունէր ըրաւ»	57
«Արեւելք»ի երկու խմբագրականները	82, 90
Արճէնթին գաշնակցութիւն	68
Արտակարգ ծերունի մը	161

«Աւետարներ» 1889ի համար	393
Աւետարանը քարոզելու երկու եղանակներ	393
Աւետարանին յարաբերութիւնը դարուց հետ	9
Ափրիկեան առիւծներ	364
Բարեսիրութիւն ընել երկու ծորակով	380
«Բարի մարդ եղիր, հայրիկ»	73
Բարոյական կորույ	162
Բերքը փոխել	193
Բողոքականութեան յառաջդիմութիւնը ի Հարաւային Ամերիկա	83
Բռնի ապահովագրութիւն գործաւորաց	164
Բրուտին հիւանդ որդին	332
Գալիլեայի ծովը	147
Գաղթային ստացումներ	267
Գաղիական երկրագործութեան յուսահատ կացութիւնը	5
Գերմանացի դասաւանդներ	156
Գերման գաղթականութիւնը	99
Գերման ընկերակապականք	236
Գինեհատական շարժումն ի Նորվեգիա	107
Գինեթափանցութեան խաղ	348
Գինի գործածելու խնդիրը 178, 186, 194, 202, 210, 218	
Գողցուած գաղտնիք	196
Գործաւոր խուլ տղայ մը	148
Գործի մէջ հաւատարմութիւն	197
Գործի մէջ յաջողութիւն	228
Գործօն Բրիտանիայ լինելու հարկը	209
Դպրոցական հանդէսը	212
Եկեղեցւոյն իսկական պաշտօնը	170
Եկեղեցւոյն վրայ թերութիւն գտնող անդամը	137
Եռէք Հոֆման մանուկ երաժիշտը	44
«Ես եմ ճամբան»	321
Երաժշտութեան աղդեցութիւնը	300
Երանութիւնը	113
Երեք հարիւր տարի յառաջ	331
Երիտասարդաց վտանգը	289
Երկար ապրելու կերպը	19
Երկնից մօտաւորութիւնը	121
Երկնից եւ քու միջեւ միայն քաղ մը	25
Երկու խօսք առ եկեղեցիս	402
Երկու ծայրայեղ կարգի մարդիկ 250, 258	
Երկու ցամաքներու միջեւ	220
Եւրոպայի ամենէն առանձին վայրը	235
Եւրոպացւոց գաղթականութեան ընդարձակութիւնը	283
«Չանոնը մէկ պզտիկ տղայ մը պիտի քէ»	265
Չարմանալի փորձառութիւն	323
Չարմանալի քարոզիչ մը	332
Չգալ եւ արտայայտել	163
Չինուորական աշխարհագրութիւն	187
Չինուորական ծանօթութիւնը	211
«Չիս կը սիրեմ»	194
Չուարթ եղիր	123
Չքեզ միայն կ'ուզեմ	25
«Չքեզ Յիսուսի պիտի առաջնորդէ»	361
Չօրավար Պուլանթէ պիտի յաջողի	139
Էփսոսի նոր ձայնագրութիւնը	52
Ընտանիք	386, 394
Ըստ երեւութիւն մեռեալ անձերը վերստին կենդանացունելու պարզ կերպ	116
«Թայմ»ի խմբագրատունը	124
Թէ ինչ կրնայ ընել Աստուծոյ չնորհքը	329
Թթուածնի սով	220
Թղթակցութիւն	
Ակնէ	309, 397
Աղաղ գիւղէ	301
Ամերիկայէ	77, 126, 141, 333
Այնթապէ	38, 62, 92, 101, 116, 133, 149, 165, 166, 181, 197,

237, 269, 293, 333, 349, 374, 390, 404	
Ատարադարէ	46, 230
Արաւիկիւրէ	190
Բազառիճէ	70
Բաղէշէ	30, 37, 46, 142, 277
Դաւրէժէ	30, 109, 270
Երզնկայէ	158, 388, 406
Երիզայէ	5, 172
Չմիւսնիայէ 349, 358, 382, 390, 405, 412	
Թէհրանէ	277
Թիֆլիսէ	86
Խարբերդէ 126, 141, 190, 260, 332, 397	
Խաչուլայէ	365
Ծղաղէ	341
Կարինէ 22, 85, 181, 222, 229, 302, 317, 326, 342	
Կ. պոլսէ 6, 108, 110, 134, 150, 157, 174, 189, 204, 213, 245, 254, 373, 412	
Կէօլ տաղէ	301
Կիւրինէ	78
Հաւատուորիկէ	94, 318
Մարտուանէ	54
Նիկոմիդիայէ 46, 53, 77, 94, 100, 158, 173, 221, 276, 285, 301, 316, 341, 374, 381	
Նոր Զուղայէ	238
Շէխեաղուպէ	230
Շուշիէ	246, 365
Ուղուս քէօփրիւյէ	6
Չարչամպայէ	382
Պարտիզակէ 30, 70, 142	
Պիլէճիքէ	142
Պրուսայէ 14, 54, 182, 246, 286, 294, 366	
Ռընտլանէ	38
Սամանէ	294
Սապանճայի Նոր գիւղէ	406
Սեբաստիայէ	325, 388
Սէօլէօզէ	46, 78, 268
Վանէ	253, 261, 357
Տէրգէվանքէ	62
Տիգրանակերտէ	214, 277
Տրապիզոնէ	22, 69, 253
Քեամախէ (ի Բաղառիճ)	325
Քիլիէ	117
Օլաճըգէ 14, 206, 310	
Օրէնպուրիկէ (Ռուսիա)	246, 301
Օրտուէ	110
Փաթսայէ	324
Թշուառութիւնը ի Ռուսիա	195
«Թոյլտուութիւն ըրէ որ զուարթանամ»	154
Ժամանակացոյց գնդակ	84
Ի Ժ.Գ. տարեդարձ Արեւելեան Որբանոցի ի Պրուսա	229
Ի Հնդկաստան մանուկներուն ամուսնու թիւնը	36
«Ինձի բերէք անիկա»	297
Իննսուն եւ ինն	9
Ինչ է ժամանակը	396
Ինչպէս նոցա երկիւղները փարատեցան	49
«Ինչպէս պիտի աղատինք»	145
Ինքնաշարժ արձան	364
Ի Պուլկարս	410
Իսլանտական խնդիր	115
Իտալացի առաջնակարգ դիւանագէտը	132
Իրաց վիճակն ի Խարթում	315
Իւր կտրուած խոչափողին մէջ արուեստական խողովակ կրող մարդը	172
Լեւոն Ժ. Պապը	3
Լոյս ի խաւարի	105
Լու	107

Լուսացուիլ եւ լողալ	75	Մայրին դործը	252	Պայմանք յաջողութեան	84
Լուսեր	134	Մատթ. ԺԱ. 28, 29	333	Պայքար ընդ մէջ Պետութեան եւ Եկեղեցւոյ յիտալիա	179
Լուսուիկ Նոպէլ	309	Մարդկային շունչն իբրեւ մահացու թոյն	284	Պաշականք եւ Բանաւարականք ի Գաղիա	51, 60
Լուսեցէ՛ք	138	Մարմնամարդ եւ զբօսանք	291	Պապը Քրիստոսի փոխանորդն է	298, 306, 314, 322
Լսիկ աշխատութիւն	252	Մաքսիմիլիանեան հակայ ընկերու-	284	Պապին յորեկանը	35
«Լսահաւէ»	44	թիւն մը	129	Պատասխանիք առ Կանոնիկոս Թէյլըր	395
Խորշակ	268	Մաքսիմիլիան սրտի	68	Պատմութիւն մը նկատմամբ Մ. Մուսիի	17
Խորատը գլխու ցաւ դարմանելու	411	Մեծ ողէտ մը ի Չինաստան	211, 219	Պէ՛հրինկ անուն խոզարկուն	75
«Խօսէ՛ Տէր, քանզի քու ծառադ մտիկ կ'ընէ»	338	Մեծին Ազգաքանդրի դադանիքը	233	Պրազիլիոյ ցարդ չհետազօտուած մի մասը	180
Ծանօթութիւնը Զանազան հանրմի եւ նորա ընտանեաց վրայ	140	«Մեծ յոյս մը»	330, 338	Պօղոսի պսակը	81
Ծերութեան մօտենալ	337	Մեղքով կապուած	17	«Ջանացի չբարկանալ»	161
Ծխախոտ	226	«Մեղքով յիշատակութեան օր յԱմե-րիկա»	283	Ջրին տակ ողջ մնալ	92
Ծխախոտին վնասները	227	Մեր դործը	98	Սահմանադրար	335
Ծնողական դանցառութիւն	316	Մեր թուած, բայց պատասխանուած	185	Սաղմոսաց կապակցութիւնը Գաղիոյ պատմութեան հետ	43
Ծնունդ	10	«Մեր Ֆրիձ»	91	Սահմանովը	339
Ծովային հեռաձայն	76	Մեղքիքոյի մայրաքաղաքը	259	Սիրոյ յաղթանակը	33
Ծովու վրայ հանքածխոյ խնդիրը	52	Մթին դարանը	393	Սիրտս ո՛վ չարժէ	58
Ծուռ փայլուն ինչպէս ուղղուեցաւ	59	Միացեալ Նահանգաց մէջ յուսակից նշաններ	11	Սկեպտիկեանութեան արդիւնքը	266, 274, 282
«Կ'ակնկալեմ յոյսի մը ունենալ մեծ բաներ»	257	Միտնորի մը փորձառութիւնը	124	Սնունդ	388
Կայ Սատուած	25	Միւս ծնածուն ալ դարձունել	170	Սոսկալի դպրոց մը	387
Կանայք ի Չինաստան	99	Մի քանի խորհրդածութիւնը	370, 379	Սուղակներու վտանգները	44
Կանխաձայն միտք ունեցող տղայք	172	Մի քանի խօսք առ ընթերցողն	129	Սուրբ Գիորգի իբրեւ բարի Սամարացի	217
Կարթը ձգէ քեզի համար	348	Մի քանի հրահանգներ դեմոստինոս	187	Սուրբ լեռան վրայի խօսակցութիւնը	313
Կարօտութիւն չունեցող ժողովուրդ մը	75	մշակելու մասին	377	Սուրբարի աղբիւրին քով	65
Կեդրոնական Սմիթսոն	163	Մկրտութեան խնդիրը	100	Վայրի խոզերէ սպաննուած յովազ մը	212
Կեղծամաշկութիւն հնդկաճաններէ փոխանցուած	236	Մկրտութեան սոսկալի եւ հետաքրքրա-կան պարտքները	36	Վերջին դատաստան	145
Կերակուր, դեղեկութիւն եւ բարոյա-կանութիւն	259	Մըջիւններ	28	Վիճաբանութեան մէջ անկեղծութիւն	2
Կերակրէ տառ ջուր խմել	13	Մըջնախիւս	243	Վշտաց սորվեցուցած մէկ դասը	265
Կնոջ մը դիւցադնական դործը	308	Թանցապարտներ ի Սիպերիա աքսորելու	131	Տանիէլ Մաք-Բարթնի	363
Կնոջ մը վիշաղ	203	դրութեան ջնջումը	260	Տասն եւ հինգ միոն հեռի ռուս արձա-կող թնդանօթներ	268
Կոր մարդ մը ինչպէս կը տեսնէ	235	Թարուցեալ է Տէր	337	Տարտանել է Փոլնար պաշը	130
Կոչում ի պաշտօնէութիւն Աւետարանի	201	Թիւրքութիւն	322	«Տէրը կը սպասէ որ ձեզի գթութիւն ընէ»	297
Կրօնական արթնութիւնը	121	Նաւարկեալք	201	Տէրը ինչպէս կը ճանչէ իրենները	225
Կրօնական մտեւանդութիւն ի Ռուսիա	251	Նիւթոն ինքնին կրակ անուրը	252	Տժգոյն կին մը	249
«Համբերէ»	258	Նոր լուրեր ի Փոնափէ	42	Տղայոց դարնել	124
Համբոյր	84	Նորոգեալ սիրտ	41	Տղանէն սկսէ՛	89
«Հայեանց ի վեր»	354	Նորոգութիւն կենաց	249	Յարգած արքային հոգնքը	43
Հայր, ինչո՞ւ համար չես սիրեր Յիսուսը	2	Նորոգութիւն կենաց	383	«Յաւոց անդեալ»	153
Հանքագործին որդին	241	Նոր որդւում մը Քրիստոսի գլխիւ	2, 10	Փայտեղի բանալ Սլոկան լերանց ներքեւէն	60
Հապէշատան եւ անոր բնակիչք	188	Նուազումն	380	Փառաբանութիւն	329
Հասուն Քրիստոսեայք	369	Նուիրագործումն ցաւոց եւ ազատումն անտի	185	Փաստ մը ի նպատակ հոգւոյ անմահու-թեան	273
Հարուստ լինելու աճապարանք	275	Նուիրումն առ Աստուած	41	Փիղ	27
Հաւատարիմ զինուոր մը	177	Նստիլ երեկոյեան դրան քով	409	Փշրանք	45, 53, 237, 364
Հաւատացելոյ մանկանց մկրտութիւնը	307	Շուքէ վախճալ	361	Փորձառութիւն մը	217
Հիմա կամ ո՛չ երբեք	223	Ոգեկից ըմպելեաց տուրեւումն յԱփրիկէ	316	Փոփոխութիւններ ընելու մասին խո-հեմութիւն	145
Հին վատ մը գեղեցկապէս լուսա-բանեալ	401	Ո՛չ եւս յերկրի—այլ եւս յերկնի	105	Քաղցրադոյն անունը	33
Հնդիկ հէք մանկան մը աղատումը	209	Ոչ մի տարակոյս	233	Քաջութիւն	18
Հոգիներ չտեսնել խոհմ կերպը	89	Ոսկեղէն պատհանութիւններ	345	Քուպայի կցումը	29
Հոնոլուլուէն նամակ մը	403	Ո՛վ է Էմիլի փաշա	380	«Քո կամք ըլլայ»	50
Հոս է Աստուած	34	«Ո՛վ պիտի վճարէ այս պարտքերը»	257	Քրիստոսեայ ըլլալ միայն Կիրակի աւուրց մէջ	244
Հոռմ եւ Սուրբ Գիորգ	292	Ո՛րչափ շուտ կը մոռցուինք	345	Քրիստոսեական եռանդ եւ Հոգին	57
Հրաքնային նոր ժայթքում մը ի Ճարոն	371	Ուկանալի մարտիրոսական և կեղեցին	73	Սուրբ	313
Հրաշքներ	321, 346, 354, 362	Ուղեղին մէջ հրաշանի գնդակներ	157	Քրիստոսեական հաստատաւորութիւն	289
Հրկիզումն հաղուադիւտ կենդանեաց	83	Ուղեւորութիւն ի Տարտանել	122	Քրիստոսեական մկրտութեան եղանակը	26
Զուերուն արժէքն իբրեւ ուտեստ	300	Ուղեւորութիւն յԱզրիանուպոլիս	106	Քրիստոսեական քաջութիւն	34, 42, 50, 58, 66, 74
Ճաքոնի կառավարութիւնը	12	Ուղեւորութիւն օդոյ վերին սահմանաց մէջ	92	Քրիստոսեական ազգակցութիւնը	137
Ճադաններու աւերիչ բաղմոնութիւնը	4	Ուղեղ ակտէ	1	Օրինակելի դուստր մը	347
Ճէրի Մադ-Օլի անուն անձին դարձը	113	Ուղտերն իսկոյն դիւցունել	76	«Օրհնեալ զիրքը»	353
Ճիգրութիւն ի Բանատա	339	Ո՛ւր է երկինք	169, 401		
Ճշմարիտ մարդասիրութիւն	73	Չարս կուտերի	244		
Ճշմարտութեան յաղթանակը	169	Չարութեան դիւթիչ աղբիւրութիւնը	377		
Ճշմարտութիւնը խօսէ՛ զաւակացի	67	Չինական հիւանդանոց մը	163		
Ճոն Փաուլսոս	20	Չինական մեծ պարիսպը	5		
Ճորճ Հուրիֆիլ	299	Չքնաղ ընկերներ երկնից մէջ	49		
Մալարիա	348				
Մահ մը տեսիլք կայսեր	203				

